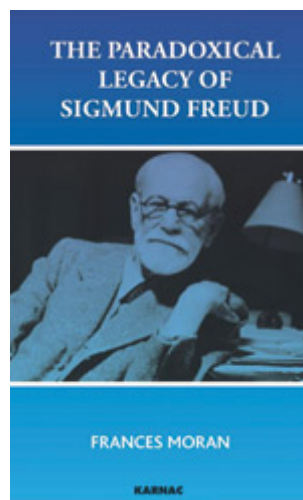

Freud bottom up

Psykoanalysens utvikling ble drevet frem av Freuds forsøk på å hjelpe sine pasienter og forklare hva som skjedde med dem i terapien. Å forandre, ikke bevise, var essensielt for Freud, mener Frances Moran.

PUBLISERT 5. februar 2011

Frances Moran | **The paradoxical legacy of Sigmund Freud** *London: Karnac Books, 2010. 188 sider*

Psykoanalysen består av en sammensatt blanding av både vitenskap og hermeneutikk. Den inneholder mange innbyrdes uforenelige elementer, og ble utviklet over en lang tidsperiode. På grunn av sin multifasetterthet kan den på en kameleonpreget måte inngå i nesten enhver omliggende Zeitgeist alt etter hvilken del av psykoanalysen en betoner. Årsaken til denne multifasettertheten er treffende beskrevet av Robert Holt i artikkelen. «Freud's cognitive style» (1965):

«Mens Freud i sin tid kjempet på vegne av vitenskapen mot religion, populære mytologier og irrasjonalitet, har nå vitenskapen vunnet denne kampen og langt på vei monopolisert diskursen om mennesket»

«Freud built theory much as Franklin D. Roosevelt constructed the executive branch of government: when something wasn't working well, he seldom reorganized; he just applied another agency or concept to do the job (s.166–167).

Vitenskap eller hermeneutikk?

På Freuds tid var det vanlig å betrakte psykoanalysen som vitenskap, mens det i vår tid er vanlig å betone psykoanalysen som hermeneutikk. Denne dobbeltheten mellom Naturwissenschaft og Geisteswissenschaft er beskrevet av Harold Bloom (1986) i et formuleringssmessig blinkskudd:

Seeing himself as making a third with Copernicus and Darwin, Freud actually made a fourth in the sequence of Plato, Montaigne, and Shakespeare. The neurologist who sought a dynamic psychology seems today to have been a speculative moralist and dramatist of inner life (s. 26).

Sigmund Freud har hatt en enorm ideologisk påvirkning på vår generelle måte å betrakte mennesket på, og har i forlengelsen av dette også banet vei for psykoterapien som behandling for psykiske lidelser og for dialogen som løsning på menneskelige problemer generelt. Denne innflytelsen til tross; selv om Freud gjorde alt han kunne for å markedsføre psykoanalysen som vitenskapelig, ligger det her et paradoks ved at Freud og psykoanalysen er avvist av dagens versjon av vitenskapen.

Praktikeren Freud

Litteraturen om Freud formelig bugner av bøker som diskuterer psykoanalysen opp mot abstrakte diskurser som vitenskap, ideologi og kultur, både med henblikk på hvordan samtidens diskurser påvirket Freud, og hvordan Freud i sin tur påvirket disse diskursene i ettertiden. Frances Moran tar oss derimot tilbake til der det hele begynte – til Freuds arbeid med pasientene, og hevder at psykoanalysens utvikling ble drevet frem, ikke av abstrakte vitenskapelige, ideologiske og kulturelle diskurser, men av Freuds forsøk på å hjelpe sine pasienter og forklare hva som skjedde med dem i terapien. Forfatteren betoner først og fremst Freud som praktiker og psykoanalysen som en teori utgått fra ønsket om å løse praktiske kliniske problemstillinger.

Dette perspektivet gir vesentlig annerledes forklaringer på psykoanalysens utvikling enn det som er vanlig. Eksempelvis er ofte Freuds innføring av «dødsdriften» Thanatos i 1920 blitt forklart som følge av 1) Freuds egen aldringsprosess, 2) de 15 millioner døde og de enorme menneskelige lidelser under den første verdenskrig 1914–1918, 3) datteren Sophies død 27 år gammel i 1920 under spanskesykeepidemien. Moran ser i stedet innføringen av dødsdriften som begrunnet i klinisk praksis som Freuds forklaring på hvorfor terapeutisk fremgang var så vanskelig å få til.

I Freuds multifasetterte skrifter er det heller ikke vanskelig for forfatteren å finne eksempler på kombinasjonen av praksisnærhet og terapeutisk iver, en innstilling de fleste ikke vil vurdere som typisk for Freud dersom en betrakter Standard Edition under

ett. Men i kasushistorien om Lille Hans (1909) fremholder Freud at psykoanalysen «is not an impartial scientific investigation, but a therapeutic measure». Videre: «Its essence is not to prove anything, but merely to alter something» (s. 82).

Vitenskapen monopoliserer

Forfatterens andre hovedpoeng er at Freuds versjon av vitenskapelighet inkluderte studiet av menneskelig subjektivitet og meningsunivers, og at Freud betonte splittelsen av mennesket i subjekt og objekt på en måte som er gått tapt for vår tids vitenskap. Forfatteren fastslår:

...science positions the individual as an object. This means, in somewhat oversimplified words, that only that which can be measured, repeated and observed is taken into account. I am aware of the now lost Renaissance culture where the sciences defined the substance of the seven liberal arts. It can be argued that contemporary science has lost its way and that it should still conduct itself so that human subjectivity is, by definition, within its remit if not central focus. This is simply not the case, at least in the Western world where science is identified with quantifiable and classifiable knowledge and where the focus of scientific study is necessarily positioned as an object that makes no unique subjective contribution to the result of the inquiry. (s. 112–113).

Paradokset er at mens Freud i sin tid kjempet på vegne av vitenskapen mot religion, populære mytologier og irrasjonalitet, har nå vitenskapen vunnet denne kampen og langt på vei monopolisert diskursen om mennesket. Den har imidlertid gjort dette på en måte som underminerer Freud og hans betoning av det menneskelige subjekt. Vi ender da opp med følgende oppsummering:

Freud's psychoanalytic theory of practice has as its kernel the etching out of the dimensions of human subjectivity ... Paradoxically, what many see as Freud's failure – to make psychoanalysis a science – is nothing less than his greatest success. He offers us a possible route to repositioning ourselves today.

Atypisk perspektiv

Siste del av boken dreier seg om den belgiske teoretikeren Paul Verhaeges omfattende psykodiagnostiske system i boken *On being normal and other disorders: A manual for clinical psychodiagnosics* (2004) (kap. 8) og Marie Cardinals internasjonale bestselger fra 1975, *Les mots pour le dire* (Norsk oversettelse: *Gjennom ordene*, 1979). Forfatteren bruker disse som eksempler på videreutviklinger av denne delen av arven fra Freud, altså betoningen av den menneskelige subjektivitet.

Frances Moran presenterer et atypisk perspektiv ved å studere psykoanalysen i et slags «langs bakken-» og «bottom-up»-perspektiv. Likeledes er det verdt å reflektere over

forfatterens betoning av det paradoksale i at Freud, som kjempet en kamp for vitenskapens Zeitgeist, kan ende opp som en forsvarer av menneskelig subjektivitet. Boken er et forfriskende tilskudd til en sekundærlitteratur om Freud som ofte bærer preg av avtakende grensenytte og økende gjentakelser.

Anmeldt av Kim Larsen, Psykiatrisk avdeling, Sykehuset Østfold

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 48, nummer 2, 2011, side